

Rinkebyskolan
Box 5018
163 05 Spånga

Stockholms kommun
Utbildningsförvaltningen
Box 22049
104 22 Stockholm

Kvalitetsgranskning av Musik i grundskolan av Rinkebyskolan i Stockholms kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i musikämnet i enlighet med kursplanens och läroplanens mål.

Områden som måste åtgärdas:

- Rinkebyskolan måste säkerställa att de individuella utvecklingsplanerna med skriftliga omdömen tydligare beskriver elevens kunskaper i förhållande till de nationella målen och skolans insatser för att eleven ska nå målen (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Rektorn måste ta tydligare ansvar för att utreda behovet av stödåtgärder och i förekommande fall utarbeta åtgärdsprogram där skolans insatser för att eleven ska nå målen framgår (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Rinkebyskolan måste säkerställa att eleverna ges möjlighet att använda IT som stöd för musicerande samt som redskap för skapande i enlighet med strävansmålen i kursplanen för musik. (1 kap 4 grundskoleförordningen, förordning (SKOLFS 200:135) om kursplaner för grundskolan).

Områden som bör förbättras:

- Rinkebyskolan behöver se till att musikundervisningen ger eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer i alla årskurser som de får musikundervisning i och musikundervisningens innehåll behöver tydligare utgå från kursplanens mål.
- Musikämnets koppling till andra ämnen behöver synliggöras på Rinkebyskolan i de årskurser eleverna får musikundervisning.
- Musikundervisningen på Rinkebyskolan behöver anpassas efter elevernas erfarenheter och kunskaper.

- Lärandemiljön för musikundervisningen behöver förbättras.
- Rinkebyskolan behöver utveckla lusten till lärande hos eleverna i ämnet musik.
- Rinkebyskolans rektor behöver säkerställa att bedömning och betygssättningen sker utifrån styrdokumentens krav.
- Rektor behöver ta ansvar för att musikundervisningen är av god kvalitet och skapa förutsättningar för samverkan mellan musiklärare på Rinkebyskolan och avlämnande Askebyskolan för att utveckla musikämnet i ett årskurs 1-9 perspektiv.

Uppföljning

Skolinspektionen följer upp de krav på åtgärder som granskningen resulterat i. Huvudmannen för Rinkebyskolan ska senast 16 augusti 2011 redovisa till Skolinspektionen i Stockholm vilka åtgärder som vidtagits utifrån myndighetens krav och förbättringsområden. Om åtgärder ännu inte vidtagits men planerats, ange tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet.

Redogörelsen skickas per post till:

Skolinspektionen
Att: Dnr 40-2010:362
Anna Rydin
Box 23069
104 35 Stockholm

Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:362) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

Skolinspektionens granskning av i Musik i Rinkebyskolan i Stockholm kommun

Bakgrund och granskningsområden

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av musikundervisningen i grundskolan under perioden februari 2010 till mars 2011. Skolinspektionen kommer att under perioden granska cirka 40 skolor. Skolinspektionen besökte Rinkebyskolan under september månad 2010. Vid besöket skedde observationer av musikundervisningen och intervjuer hölls med rektorn, lärare och elever. Besöket föregicks av studier av dokument som inhämtats från skolan.

Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Musik i grundskolan. Ytterligare information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Syftet med granskningen är att förbättra kvaliteten på musikundervisningen i grundskolan. Genom att synliggöra brister och styrkor för skolor och huvudmän är målet att Skolinspektionens granskning ska bidra till förbättringar som leder till att eleverna får en bättre musikundervisning genom alla årskurser.

Skolan ska genom musikundervisningen bredda och fördjupa elevernas kunskaper i musikämnet. Undervisningen ska bygga på såväl praktiska som teoretiska moment. Musikämnet är ett ämne med många dimensioner som ska ge eleverna möjlighet att bli förtrogna med andra kunskapsområden. Musikens ämnesövergripande karaktär innebär att ämnet har en stor potential att samordnas med övriga ämnen. Musikundervisningen kan även utgöra en viktig länk mellan skolan som institution, dess kultur och traditioner och barns och ungdomars tillvaro vid sidan av skolan. Ämnet är även omtyckt bland eleverna, men musikundervisningens kvalitet och förutsättningar varierar mycket vilket innebär att elevernas möjlighet att utvecklas inom ämnet skiljer sig åt.¹ Ett övergripande problem är att eleverna inte får en sammanhållen utbildning utifrån kursplanernas mål i ett 1-9 perspektiv.

Granskningen har inriktats mot tre frågeområden:

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?
2. Sker bedömning och betygssättning utifrån styrdokumentens krav?
3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Beskrivning av skolan

Rinkebyskolan är belägen i en förort väster om Stockholms innerstad.

Totalt går ca 325 elever på Rinkebyskolan fördelade på årskurs 7-9. Nästan alla elever i skolan har annat modersmål än svenska och andelen elever med tvåspråkig kompetens är hög. 63 språk finns representerade i skolan.

Rinkebyskolans lärare arbetar i tre horisontella arbetslag. Skolan har flera särskilda undervisningsgrupper, bland annat en mottagningsgrupp för nyanlända i Sverige och ett skoldaghem för elever med stort behov av särskilt stöd. Varje arbetslag leds av en utbildningsledare. Skolledningen består av utbildningsledarna, en biträdande rektor samt rektorn. Vid inspektionens rektorsintervju medverkade rektorn, den biträdande rektorn samt en utbildningsledare.

Rinkebyskolan anger i sin kvalitetsredovisning för 2009-2010 att eleverna ska känna trygghet, trivsel och lust till lärande i skolan. Skoldagen ska präglas av en tydlig struktur, höga förväntningar och ett genomtänkt och varierat innehåll.

¹ Skolverket (2005b) *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 - musik (NU-03)* Ämnesrapport till rapport 253. Stockholm: Skolverket.

Ingen musikundervisning bedrivs i årskurs 7. Musikundervisningen har fördelats under de två sista årskurserna i grundskolan. En behörig musiklärare (i beslutet kallad musikläraren) ansvarar för undervisningen i årskurs 8 och 9. Undervisningen bedrivs i halvklass.

En annan av skolans lärare undervisar mottagningsklassen och eleverna på skoldag-hemmet i musik. Denna lärare har grundskollärarkompetens.

Skolinspektionen följde de båda lärarnas undervisning under två dagar.

Motivering till beslut

1. Ger musikundervisningens innehåll och genomförande eleverna möjlighet att utvecklas inom samtliga kunskapsformer och synliggörs musikämnets koppling till andra ämnen?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att undervisningens innehåll utgår från målen. Kursplanen för musikämnet anger olika kunskapsformer² som eleverna ska ges möjlighet att utvecklas inom. Tidigare studier visar dock på att vissa kunskapsformer får begränsat utrymme i undervisningen, och att elevernas möjlighet att utveckla sina kunskaper även beror av lärandemiljö, lärarens förmåga att individanpassa undervisningen samt elevernas möjlighet till inflytande³.

Undervisningen ska enligt läroplanen även innefatta beröringspunkter till andra kunskapsområden, något som enligt forskning är ytterligare ett bristområde⁴.

Beskrivning

Musikundervisningen i årskurs 8 och 9 bedrivs i halvklass sedan några år. Rektorn anger vid intervjun att detta är en åtgärd för att förbättra musiklärarens möjligheter att ge en undervisning av bättre kvalitet. Musiksalen är välutrustad med många instrument och sidorum för gruppaktiviteter.

Av kursplanen för musik framgår att musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunnande är fyra viktiga kunskapsformer och att musiken har betydelse för personlighetsutveckling och lärande. Intervjuer och observationer på Rinkebyskolan visar att tonvikten i musikundervisningen ligger på musicerande. De instrument som oftast används är akustisk gitarr och piano/keyboard. Det finns även trumset, elgitarr och elbas som dock inte används så ofta. Övriga kunskapsformer såsom musikskapande, musikkunnande och musiklyssnande är inte vanligt förekommande. Granskningen visar att skolan är välutrustad vad gäller IT men att IT inte används i

² Kunskapsformer avser i detta sammanhang musicerande, musiklyssnande, musikskapande och musikkunnande.

³ Skolverket (2005 b); Ferm, C. (2004). *Öppenhet och medvetenhet. En fenomenologisk studie av musikalisk interaktion*. Luleå: Luleå tekniska univ.

⁴ Aulin-Gråhamn, L. och J. Thavenius (2003). *Kultur och estetik i skolan: slutredovisning av Kultur och skola-uppdraget 2000-2003*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.

undervisningen i enlighet med kursplanens mål vilket bekräftas i elevintervjuer. Inte heller i skolans lokala kursplaner anges IT som ett medel för att nå målen i musik och musikläraren anger detta som ett av sina personliga utvecklingsområden.

Musikundervisningen domineras vid inspektionstillfällena av musiklärarens försök att göra sig hörd. Mycket tid går åt till att musikläraren försöker att förklara uppgifter. Många elever kommer sent och därför går mycket lektionstid förlorad enligt eleverna. Elevernas tid i musiksalen består av mycket väntan, språkförbistringar och en undervisning med låga förväntningar.

Skolinspektionens intryck från samtliga inspekterade undervisningstillfällen är att undervisningen präglas av en bristande planering.

Eleverna får själva välja gruppindelning och gå iväg till intilliggande lokaler för att spela, efter en stunds storgruppsinstruktion. Enligt elevintervjuerna medför detta att många elever försvinner iväg och de uppger att musikläraren inte alltid har koll på alla. De uppger också att det är svårt att få hjälp och att man får lära sig själv eller hjälpa varandra. Detta gör att "de känner att de inte lär sig tillräckligt". Flera elever anger att de har svårt att arbeta självständigt och att arbetet avstannar när läraren inte är närvarande. Granskningen visar även att det finns brister i individanpassningen då alla får lära sig samma sak på ett alltför elementärt plan. Därmed har eleverna begränsad möjlighet att ta ansvar för sin eget lärande och utveckling.

Klimatet i musiksalen präglas, vid inspektionens besök, av en stökig och högljudd miljö där eleverna fritt kommer och går. Detta styrks av elevernas utsagor vid intervjutillfällena samt de observationer Skolinspektionen genomförde under två dagar. Vid intervju med musikläraren framkommer att hon inte på ett medvetet sätt utgår från kursplanen när undervisningen planeras.

Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. I Förordningen om kursplaner (SKOLFS 2000:135) framgår att samverkan mellan ämnen är nödvändig för att möjliggöra en allsidig och meningsfull kunskapsutveckling i enlighet med läroplanens värdegrund, mål och riktlinjer. Nordiska rådet har i en förstudie⁵ över landsgränserna slagit fast att kreativa ämnen har stor betydelse för skolelevers trivsel och prestationer i teoretiska ämnen, och att det därför finns en stor potential i en bättre samordning mellan skolans olika ämnen. Granskningen visar att någon ämnesövergripande undervisning där musikundervisningen ingår inte förekommer och kontakten med andra kunskapsområden har inte utvecklats.

⁵ Nordiska rådet (2008). *Kreativa ämnen i skolan leder till bättre PISA-resultat*. Hämtat från Nordiska rådets (och Nordiska ministerrådets) hemsida.

Bedömning

Enligt Skolinspektionens bedömning ges eleverna inte tillräckliga möjligheter att utveckla kunskaper inom samtliga kunskapsformer. Eleverna ges inte heller möjlighet att utveckla förtrogenhet med musikens beröringspunkter med andra kunskapsområden. Skolinspektionen bedömer att planering av musikundervisningen i högre utsträckning bör utgå från kursplanens mål.

Lärandemiljön präglas av ett stressigt och högljutt klimat där eleverna till stor del lämnas åt sig själva. Rinkebyskolans rektor anger tydlig struktur, höga förväntningar och ett genomtänkt och varierat innehåll som viktigt för skolans verksamhet. Inspektionens bedömning är att denna ambition inte avspeglas i musikundervisningen, rektorn behöver därför säkerställa att lärandemiljön förbättras och att musikundervisningen är av god kvalitet. Musikundervisning behöver också i större utsträckning individanpassas.

2. Sker bedömning och betygssättning i musik utifrån styrdokumentens krav?

För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål krävs att musikläraren tydliggör för eleverna vilka mål undervisningen har, och att läraren löpande följer upp elevernas kunskaper och bedömer dessa allsidigt utifrån styrdokumentens krav. Musik är dock ett av de ämnen där eleverna har minst kunskap om mål och betygskriterier. Uppföljningen av elevernas musikkunskaper är dessutom ofta bristande, och kraven för att få ett visst betyg kan skilja sig godtyckligt åt från skola till skola. Formaliserade samverkansformer mellan musiklärare framhålls som en nyckelfaktor för att främja likvärdighet i ämnets innehåll, bedömningskriterier och betygssättning.⁶

Beskrivning

Under det senaste läsåret har ca 34 procent av eleverna inte uppnått målen i ämnet musik i årskurs 9. På Rinkebyskolan ges inte särskilt stöd i musikämnet och åtgärdsprogram utarbetas inte enligt rektorn för de elever som riskerar att inte nå målen för musikämnet. Enligt en av skolledarna finns klasser där flera elever behöver extra stöd eller har svårt att klara målen i musik.

Eleverna uppger vid intervjuerna att musikläraren följer upp deras kunskapsnivå på lektionerna genom att hon går runt bland dem och lyssnar. Enligt eleverna räcker det att vara närvarande och "ha ansträngt sig lite" för att få godkänt. Eleverna får information om betygskriterierna och vad de ska ha uppnått för varje betyg. Musikläraren uppmanar eleverna att jobba hemma med uppgifterna. I samtal med eleverna framkommer att de får alltför lite hjälp i musikämnet i skolan, och att läraren förväntar sig att de i större utsträckning ska förbereda uppgifter hemma.

Musikläraren berättar att hon går igenom betygskriterierna i årskurs 8 och 9, men säger samtidigt att hon inte tror att eleverna har någon kunskap om målen i kursplanen. De skriftliga omdömen som Skolinspektionen tagit del av är knapphändigt formulerade. Den framtidsytande planeringen i vilken det ska anges vad skolan ska vidta för åtgär-

⁶ Skolverket (2005b).

der för att eleven ska nå målen, omfattar endast insatser som eleven själv ska vidta. Skolans insatser för att eleven ska nå målen framgår inte. Vidare saknas det dokumentation (åtgärdsprogram) om skolans åtgärder för elever som riskerar att inte nå målen i ämnet musik, se ovan.

Rinkebyskolan saknar en övergripande redovisning när det gäller måluppfyllelsen i musik. I kvalitetsredovisningen redovisas enbart godkänd kravnivå i LUS (läsutvecklingsschema), andel som uppnått målen i Nationella prov samt utbildningsresultat i kärnämnen. Cirka 60 procent av eleverna når målen för de nationella proven i årskurs 9 i matematik och engelska och drygt 60 procent når målen i svenska/svenska som andraspråk.

Musikläraren på Rinkebyskolan har inte deltagit i stadsdelens musiklärarmöten under läsåret och har därför inte varit med om bedömningsdiskussioner i ämnet.

Bedömning

Om en elev kan ha behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn, enligt grundskoleförordningen se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd ansvarar rektorn för att ett åtgärdsprogram utarbetas. Granskningen visar att det finns elever på Rinkebyskolan som riskerar att inte nå målen i musik utan att någon utredning skett och eventuellt åtgärdsprogram utarbetats. Rektorn måste därför ta tydligare ansvar över att utreda behovet av stödåtgärder och i förekommande fall utarbeta åtgärdsprogram där skolans insatser för att eleven ska nå målen framgår.

Vidare behöver de skriftliga omdömena tydligare beskriva elevens kunskaper i förhållande till de nationella målen och skolans insatser för att eleven ska nå målen. Se även Skolverkets allmänna råd om den individuella utvecklingsplanen (SKOLFS 2009:16).

Rektorn behöver skapa förutsättningar för musikläraren att föra bedömningsdiskussioner med andra lärare. Vidare behöver skolan förbättra bedömningsarbetet så att det görs en allsidig bedömning elevernas kunskaper.

3. Finns centrala förutsättningar för att bedriva en musikundervisning av hög kvalitet?

Forskning visar att elevernas möjligheter att utveckla kunskaper i ämnet musik i enlighet med kursplanens och läroplanens mål även påverkas av yttre förutsättningar där rektorns roll är central. Det handlar exempelvis om lärarkompetens, utrustning och lokaler, skolans organisation, tidsanvändning, ämnets status på skolan och arbete för att kvalitetsutveckla ämnet⁷.

Av läroplanen framgår bland annat att huvudmannen ska utveckla verksamheten i kontakt med det omgivande samhället. Forskning visar även att musik och kultursatsningar i kommunen kan

⁷ Jmf Skolverket (2005 b); Georgii-Hemming, E. (2005). *Berättelsen under deras fötter. Fem musiklärares livshistorier*. Örebro: Universitetsbiblioteket; Myndigheten för skolutveckling (2007) *Musik: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

genom samverkan ha gynnsam effekt på skolans arbete för att utveckla kvaliteten i musikundervisningen⁸.

Beskrivning

Det saknas en utvärdering om undervisningens innehåll. Eleverna berättade att de vid ett flertal tillfällen uppmärksammat rektorn om de missförhållanden som de anser råder i musikundervisningen. Rektorn menar att skolan har avsatt resurser för halvklassundervisning i syfte att försöka förbättra musikundervisningens kvalitet. Han uppger också att musikläraren har fått handledning av erfarna musiklärare.

Enligt de elevintervjuer som Skolinspektionen genomförde har musikundervisningen en underordnad roll på Rinkebyskolan. Rektorn lyfter dock fram ambitioner med musikämnet och trycker på dess vikt i skolans hela undervisning, men menar också att det har varit svårt att uppnå en musikundervisning med tillräcklig kvalitet.

Rektorn har ett ansvar att leda skolans verksamhet så att kurs- och läroplanens mål för musikämnet kan uppfyllas. För en god måluppfyllelse behövs även en dialog inom skolan, mellan musiklärare, mellan olika grupper av lärare och skolledare, och även mellan forskare och musiklärare.⁹ Granskningen visar att någon samverkan mellan avlämnande Askebyskolan och Rinkebyskolan inte förekommer i någon större utsträckning.

Bedömning

Rektorn behöver ta ansvar för att musikundervisningen är av god kvalitet och skapa förutsättningar för samverkan mellan musiklärare på Rinkebyskolan och avlämnande Askebyskolan för att utveckla musikämnet i ett årskurs 1-9 perspektiv.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Ulla Wiklund deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Bertil Karlhager
Enhetschef

Anna Rydin
Undervisningsråd

⁸ Jmf Skolverket (2005 b); Stålhammar, B. (1995). *Samspel: grundskola – musikskola i samverkan: en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation*. Göteborg: Musikvetenskapliga avd.; Sveriges Musik- och kulturskoleråd (2006) *Glädjeämnen eller sorgebarn?: En rapport om samverkan mellan för-, grund- och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor*, Bjästa: Daus Tryck och Media.

⁹ Georgii-Hemming, E. (2005). *Berättelse under deras fötter. Fem musiklärares livshistorier*. Örebro: Universitetsbiblioteket; Skolverket (2005b); Myndigheten för skolutveckling (2007) *Musik: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.